

Overweging 8 oktober 2017

vrucht dragen

Lezingen: Jesaja 5, 1-7; Filippenzen 2, 14-18; Matteus 21, 33-43.

De lezingen van Jesaja en de vergelijking uit het Matteusevangelie laten goed zien hoe latere generaties omgaan met verhalen uit hun traditie.

Het eerste deel van Jesaja bevat de meeste authentieke uitspraken van de koninklijke profeet Jesaja die optrad in de 8^e eeuw, in de periode dat de koning van Juda betrokken raakte in de syro-efraimitische oorlog. Koning Achaz wilde de hulp inroepen van de Assyrische koning, hetgeen Jesaja hem afried. Hij vermaande juist om op de Heer te vertrouwen, hetgeen Achaz niet deed waardoor Juda onder het gezag van Assyrië kwam te staan.

In dit deel van het boek Jesaja horen we de klacht van God bij monde van de profeet. De wijngaard die het verbondsvolk is dat onder de omheinende bescherming van Gods liefde staat, brengt niet de vruchten van geloof voort die op grond van het Verbond verwacht mogen worden. Het volk is immers in de eerste plaats een theologische eenheid, niet een staatkundige. Het mag zich derhalve ook niet gedragen als een van de omringende naties die in machtsconflicten tussen staten verwickeld zijn. Als nationale eenheid dient zij te getuigen van Gods aanwezigheid en te vertrouwen op zijn kracht. Door in een politiek machtsspel te stappen en daarin oplossingen te zoeken verloochent het verbondsvolk, dat toch al verdeeld is, het primaat van de God van het Verbond.

Het hoort bij het genre van waarschuwendes teksten om bedreigende beelden te gebruiken. Zoals dat God zijn omheining weghaalt en het volk aan de wereldmachten wordt prijsgegeven. Dit gebeurt ook feitelijk wanneer Juda een vazalstaat van Assyrië wordt en mensen in ballingschap worden weggevoerd.

Ook ballingschap heeft altijd de theologische betekenis van weggevoerd worden uit de aanwezigheid van God, verwijderd raken van de Gods nabijheid, weg van Jeruzalem. Daartegenover staat de opgang naar Jeruzalem, de weg naar God (terug) gaan. Geestelijk doen wij dat ook aan het begin van de viering wanneer wij opgaan tot het altaar Gods en het hemels Jeruzalem.

Het verhaal van Jesaja wordt opgenomen door Matteus in een christologische betekenis waarbij echter de wijngaard die het oorspronkelijke verbondsvolk is, wordt gegeven aan anderen, namelijk degenen die erbij gekomen zijn. Dat zijn degenen die geloven in de Zoon. Impliciet noemt Matteus dezen het nieuwe verbondsvolk. In dreigende taal richt Matteus zich tot zijn volksgenoten om hen te waarschuwen dat zij door hun ongeloof hun positie in het verbond verliezen.

In dit hoofdstuk probeert Matteus zijn lezers te doordringen van de urgentie van de keuze. Hij voert hierbij Jezus op als de profeet die Hij ook is en die in de lijn van de traditie zegt waar het op staat en waar het op aan komt.

Profeten zijn zelden geliefd, want zij confronteren mensen met hun geweten. Zij laten zien wat er gebeurt wanneer mensen niet aan hun roeping beantwoorden. Zij tonen de gevolgen van nalatigheid, wanneer mensen de boel laten versloffen. Wanneer zij niet betrouwbaar zijn in de

uitoefening van hun taak. Wanneer zij ontrouw zijn aan wat zij belijden en verkondigen. De bloeiende wijngaard raakt in verval en hun wordt ontnomen wat zij zich in hun misdadige overmoed menen te kunnen toe-eigenen.

De Oosterse beeldspraak zou ons ertoe kunnen brengen deze teksten van Jesaja en Matteus als louter verhalen te lezen. Alsof het niet onze werkelijkheid betreft. Maar zo is het niet. Luister maar eens wanneer we het verhaal als groene kerk lezen in termen van ecologie en gerechtigheid: God heeft ons de aarde, zijn wijngaard, toevertrouwd als een plaats om te wonen. Om vruchten voort te brengen van vrede en gerechtigheid, om het leven op aarde te bevorderen en te bewaren. De beheerders putten de aarde uit voor eigen gewin. Machthebbers buiten mensen uit. Bronnen worden vergiftigd. Gezagsdragers verdraaien de waarheid. Mensen die een vertrouwensfunctie hebben schenden de mensen die aan hen zijn toevertrouwd. Mensen staan elkaar naar het leven omwille van hun vermeend gelijk, de eigen waarheid of het persoonlijk genot. Hierdoor verandert wat als goed, in beginsel zeer goed, is bedoeld voor hele volksstammen in een puinhoop en voor miljoenen anderen in een onzeker bestaan of een dreigende werkelijkheid. In ieder geval in iets wat niet de bedoeling is.

Het gaat daarbij niet om rampen waar niemand iets aan kan doen, maar om hetgeen door het handelen van mensen wordt veroorzaakt wanneer zij niet betrouwbaar zijn en zich niet houden aan de fundamentele wet van een samenleving: “hebt elkander lief”.

Die wijngaard bij Jesaja is dus niet alleen een ideaal, een abstracte werkelijkheid. Net zomin als het Koninkrijk van God dat is. Beide hebben betrekking op een persoonlijke menselijke werkelijkheid. Zoals ook in de tekst van Jesaja staat: de wijngaard is het volk Israël, met andere woorden het volk van God. De tempel die gereinigd moet worden, de vijgenboom die vrucht moet dragen, eerder in dit hoofdstuk genoemd, zijn wij. De beheerders van de wijngaard zijn wij. Wij maken plaats (als het goed is) voor God, de landeigenaar, en zijn ook plaats van God, de wijngaard. Alleen wanneer we in herinnering houden dat we plaats van God zijn, kunnen we begrijpen hoezeer wij ervan af dwalen.

Wij arbeiden voor Hem en zijn tegelijk het werk van zijn handen. Voor beide geldt dat de vruchten die we voortbrengen, als landlieden of als wijngaard, niet van ons zijn, maar voor God zijn, voor de groei van het Rijk der hemelen. Wij hoeven slechts als vrucht de liefde voort te brengen waardoor wij in het leven zijn.

Dat wij het koninkrijk, de wijngaard zijn en tegelijkertijd eraan werken heeft te maken met het reeds en nog niet van Gods werkelijkheid. Misschien beter gezegd: Gods werkelijkheid is er altijd, maar het ontsnapt ons telkens weer. We kunnen het nooit bezitten. Het is en blijft Gods werkelijkheid waaraan we al of kunnen deelnemen.

Dat ‘reeds en nog niet’ is niet zozeer te verstaan als een nu en een ooit, ook al zeggen we dat vaak. Het is veeleer een voortdurend te vervullen nu. Dat betekent dat we het heden, het nu, leren zien als het heilsmoment bij uitstek, als de mogelijkheid om het koninkrijk zichtbaar te maken.

De strengheid en de urgentie die Jezus in zijn optreden aan de dag legt, hebben met het ‘nu’ van het koninkrijk te maken. Dat het geen uitstel duldt betekent niet zozeer dat het koninkrijk aanstaande is of nu komt, maar dat alleen ‘nu’ de gelegenheid is om het koninkrijk zichtbaar te maken. Elk moment dat niet vervuld wordt, verdaagt het rijk Gods, zet het koninkrijk op afstand.

In die zin bestaat er niet zoiets als het gemakkelijke “morgen is er weer een dag”. Het is veeleer “stel niet uit tot morgen wat ge heden kunt verrichten”. NU is het de dag van het heil.

Het heden waarvan in de Schrift sprake is, is Gods tijd. Zijn moment. We hebben er geen beter woord voor. Gods plan voltrekt zich in een voortdurend nu, dat wij tellen in tijdsmomenten. Wij kunnen alleen maar handelen in het moment. Niet gisteren of morgen, niet straks. Dat betekent dat elk moment eeuwigheidswaarde heeft, omdat het heden direct betrokken is op het zich voltrekken van het koninkrijk. Wat nu niet gedaan wordt is in eeuwigheid niet gedaan.

Binnen de theologie van het conciliair proces van verzoening, van gerechtigheid, vrede en heelheid van de schepping, wordt grote nadruk gelegd op het begrip kairos als onderscheidend moment van handelen. Kairos is het moment dat zwanger is van heilsmogelijkheid. Jezus zelf is kairos, zou je kunnen zeggen, indachtig zijn woorden: “Heden is het Schriftwoord aan u vervuld”.

Het is een groot geschenk om de tijd te kunnen beleven als kairos, de ruimte om zin te geven aan ons bestaan. Doordat we veelal de tijd beleven als iets waaraan we voortdurend gebrek hebben, omdat we zoveel moeten doen, dreigen we de betekenis van de tijd uit het oog te verliezen en daarmee eigenlijk ook onze eigen betekenis.

We zijn bestemd om goede vruchten voort te brengen en in ons handelen het Rijk van God zichtbaar te maken. Laten we nog even luisteren naar de woorden van Paulus in de Filippenzenbrief: ‘zorg dat er niets op jullie aan te merken valt en dat je je niet inlaat met onrechtvaardige praktijken. Houdt je vast aan het woord dat leven geeft, uitziend naar de dag van Christus’

Zeker leven we ook in het nog-niet van de verwachting van de wederkomst van de Christus, maar Christus is reeds mens geworden, Christus is gestorven en Christus is verrezen. En dat verandert onze tijd; het is daardoor een tijd die doordrongen is van zijn heil. Zijn Rijk groeit midden onder ons. Het uur van de Heer is er, niet ooit, maar hier en nu. Amen.